http://mezopotamyaajansi35.com/tum-haberler/content/view/135928

Işık: Gayriresmi yollardan elde edilen rant savaşa da aktarılıyor

26 Mayıs 2021

ANKARA - Türkiye devletinin, kuruluşundan bu yana mafya ve çete gruplarla ilişki içinde olduğunu belirten akademisyen Dr. Ayhan Işık, Kürt sorununda çatışma sürecinin ekonomik maliyetini karşılamak için silah ve uyuşturucudan rant sağlandığını söyledi.
Devlet bağlantılı çete yöneticisi Sedat Peker'in itiraflarıyla bir kez daha devlet-mafya-siyaset ilişkisi gün yüzüne çıktı. Gündeme oturan Peker'in açıklamaları, Kürtler başta olmak üzere devlet-mafya-siyaset üçgeninin mağdurlarını şaşırtmadı. Dr. Ayhan Işık, Türkiye'nin kuruluşundan bu yana bu tarz çete yöneticileriyle ilişkisi olduğunu ve 1920'lerdeki "Topal Osman" ve "İpsiz Recep" çetelerinin, etnik grupları yok etmek için devletle ortaklaştığını hatırlattı. Işık, bu durumun değişmesi için Kürt sorununun acilen çözüme kavuşturulması gerektiğini ısrarla vurguladı.

Çarşamba Röportajı'nın bu haftaki konuğu Erasmus Rotterdam Üniversitesi'nden Dr. Işık, devlet-mafya ilişkisini üreten noktaları, Kürt sorunuyla ilişkisi ve muhalefetin konu üzerindeki tutumuna dair sorularımızı yanıtladı.

Sedat Peker neden bugün konuşmaya başladı? Peker'in "konuşma" veya "konuşturulma" nedenine dair yorumunuz nedir?

Neden konuştu ya da konuşturuldu, onu pek bilemiyoruz. Çünkü Peker bu konuda bir şey söylemedi. Fakat ilk videolarında Nisan ayında döneceğini ve bunun engellendiğini ifade ediyor. İktidarda, birbirine yakın olmayan fakat Kürt sorunu gibi devletin stratejik anlamda pozisyon aldığı konularda yan yana gelen bir koalisyon söz konusu. Görünürde AKP hükümeti var fakat hem MHP'nin hem de ordu içerisinde bir ekibin yer aldığı bu koalisyonda, çatışmalar, gerilimler olduğu söylenebilir. Ülkede yaşanan siyasal ve ekonomik kriz halinden kaynaklı bu çatışmalar, son yıllarda oldukça görünür olmaya başladı. Peker'in bu açıklamaları zamanlama itibariyle devlet yönetimindeki çatışmaların ve dengelerin alt üst olmasıyla da alakalı olabilir.

Sedat Peker'in iddialarıyla gündeme gelen devlet-mafya-siyaset ilişkisi 1990'larda Tansu Çiller-Mehmet Ağar, bugün ise Sedat Peker'in anlatımıyla Süleyman Soylu ve Mehmet

Ağar ile açığa çıktı. Farklı dönemlerde İçişleri Bakanı olan bu iki ismin, mafya ile anılması devlet-mafya ilişkisine dair bize ne anlatıyor?

Devlet içerisindeki kimi bürokratların, siyasetçilerin, ya da askerlerin içerisinde yer aldığı bir işbirliği yapabilirler. Ama genel itibariyle mafya vb. organize suç gruplarının kullanılması, devlet içerisindeki etkili bir kesimin olur verdiği bir konsensüstür.

Hemen hemen her modern devlet/ulus devlet, bir biçimde mafya ile ilişkilidir. Hem kuruluş süreçlerinde hem de sonraki süreçlerde bir biçimiyle mafya ile ilişkilidir. Siz eğer bir ülkede bir organize suç örgütü ya da mafya kuruyorsanız, bundan devletin haberinin olmaması imkansızdır. Çünkü devletin güvenliğiyle ilgili çok ciddi istihbarat kurumları, oluşumları var. Genelde mafyalar devletin çeşitli kurumlarıyla iş birliği içerisindeler. Bu illaki devlettin 'karar alalım birlikte iş yapalım' dediği bir mekanizma olamayabilir. Devlet içerisindeki kimi bürokratların, siyasetçilerin, ya da askerlerin içerisinde yer aldığı bir işbirliği yapabilirler. Ama genel itibariyle mafya vb. organize suç gruplarının kullanılması, devlet içerisindeki etkili bir kesimin olur verdiği bir konsensüstür. Türkiye'de benzer bir durum var. Türkiye kuruluş sözleşmesinden itibaren mafya ve çetelerle ilişki içerisinde olan bir devlettir. Ankara hükümeti zamanında, hatta 1918-23 arası dönemde yani Osmanlı'nın yıkıldığı, cumhuriyetin daha kurulmadığı dönemde Mustafa Kemal'in ve arkadaşlarının ilişkide olduğu grupları görüyoruz. Topal Osman gibi, İpsiz Recep gibi çete liderleri var. Bunlar kendi bulundukları bölgede çeşitli çetelerin başında olan insanlar. Ülke içerisindeki Türk ve Müslüman olmayan nüfusun elimine edilmesinde bu grupların ciddi rolleri var. Yani baştan beri, kuruluş aşamasından itibaren devletin mafya ve çetelerle bir ilişkisi var.

Devlet-mafya-siyaset ilişkisinin Türkiye'de daha fazla ön plana çıktığı, daha fazla görünür olduğu dönemler var mı?

Türkiye'de ağırlıklı olarak kuruluş sürecinde başlayan bir ilişki biçimi var. Fakat genel itibariyle 70'li, 80'li ve 90'lı yıllarda devlet-mafya ilişkisi daha çok ön plana çıkmaya başladı. Bazı akademisyen ve yazarlara göre, Türkiye'deki mafyanın uluslararası mafya ile entegre olması 70'lerdedir. Bu ne anlama geliyor? Mafyanın kontrol ettiği rantın büyümesi ve devletin yönetici eliti içinden kimi kişilerin bundan faydalanması anlamına geliyor. Özellikle kilit rollerde ve kilit pozisyonlarda bulunan insanlar bundan faydalanmak istiyor. Devlet içerisindeki insanların da bir biçimde bu sürece dahil olduğunu 1970'lerden, 80'lerden ve 90'lardan biliniyor. Yani günümüze kadar gelen bu mafya devlet ilişki biçimi bununla bağlantılı. Çünkü bu ilişkilenme oldukça büyük bir ekonomik rant alanı yaratıyor. Yaratılan bu ranttan, devletin ya da devlet içerisindeki kişilerin pay almaması düşünülemez. Çünkü devletin

açtığı alan içerisinde hareket ediliyor. O açtıkları alan içerisinde de sizin onlara vermeniz gereken bir miktar ya da pay olur.

Örneğin 90'lar için İçişleri Bakanı olan Ağar, Başbakan Tansu Çiller, Tansu Çiller'in eşi üzerinden çok ciddi tartışmalar yürütüldü. Susurluk Kazası sonrası özellikle Kürdistan üzerinde devreye sokulan savaş rantı dediğimiz ekonomik rant ilişkisi, basında çok tartışıldı, gündeme geldi, raporlara yansıdı. Günümüze geldiğimizde, aslında benzer ilişki ağlarının, aktörlerin kısmen değişmesine rağmen, devam ettiğini gösteriyor. Sedat Peker açıklamalarında çok net olarak uyuşturucu rotalarından bahsediyor. Paranın aklanma yerlerinden bahsediyor. Kıbrıs'ın rolünden bahsediyor. Bunlar çok önemli iddialar. Normal hukukun işlediği bir ülkede savcıların ivedilikle harekete geçmesi, muhalefetin ciddi bir şekilde harekete geçmesi, toplumun buna refleks göstermesi gerekiyordu. Fakat Türkiye'de çok enteresan bir kanıksanma hali var. İnsanlar bu iddiaları film izler gibi izliyor. 90'lı yıllarda bile bazı savcıların bu konuda cesaretli adımlar attığı görülüyor. Fakat günümüzde yargı tek tipleştirilerek hükümetin yedeğine alındığı için, şu an herhangi bir savcı harekete geçmiyor.

Frankfurt Federal Adalet Mahkemesi, 90'lı yıllarda Tansu Çiller ile Mehmet Ağar ekibinin uyuşturucu pazarı yaratıkları ve nakro-ekonomi ile Kürtlerle savaşı finanse ettiklerini belirtti. Dün Çiller-Ağar, bugün Ağar-Soylu denklemi…

Susurluk Raporu ve Türkiye'nin 90'larına dair hazırlanan kimi raporlarda, ciddi bir uyuşturucu pazarı ve silah kaçakçılığı yapıldığı ve ciddi bir rant alanı yaratıldığı yer alıyor. Bu ağ içinde hem devletin hem de paramiliter grupların, mafyanın, siyasetçinin, askeri bürokrasinin de yer aldığı söyleniyor. Türkiye örneğinden gidecek olursak, 40 yıldır Kürtlerle savaşıyor, PKK ile savaşıyor. Bunun çok ciddi bir bütçesinin olması gerekir. Çünkü savaş çok ciddi bir alan. Uluslararası alandaki o silah tüccarlarıyla iş yapmaları gerekiyor. Fakat devletin de kendi içerisinde bir bütçesinin olması gerekiyor. O bütçe içerisinde sizin savaşa veya güvenliğe ayırdığınız belirlenmiş bir miktar vardır. Türkiye'nin savaşa ayırdığı bütçe ile gayri resmi savaşta kullandığı bütçe arasındaki orantısızlık, birçok kesimin gündemindedir. Çünkü savaş için ayrılan bütçe ile devletin harcamaları arasında muhtemelen ciddi farklar vardır. Devletin gizli operasyonlar için ayırdığı örtülü ödenek dedikleri bir bütçesi var. Tansu Çiller'in bunu nasıl kullandığı 90'larda çok fazla tartışıldı. Genel olarak, gayri resmi yollardan elde edilen ekonomik rantın bir kısmının savaşa aktarıldığı söylenebilir. Fakat burada elde edilen gelirlerin sadece savaşa aktarıldığı anlamına gelmiyor. Çünkü bu izlenemeyen, takip edilemeyen ekonomik rant, aynı zamanda o insanların çok ciddi anlamda zenginleşmesini de sağladı. Rant sadece savaşa aktarılmıyor. O insanların kendi hesaplarına da aktarılıyor. Bu aynı zamanda çok ciddi bir rant ekonomisi de yaratıyor. Bu rant alanının devam etmesi için sistemin değişmesini

istemeyen güçler var. Resmi ya da gayri resmi yollardan düzenli bir şekilde tahmin ettiğinizin çok çok ötesinde ciddi bir ekonomik rant varsa, siz o sistemin değişmesini istemezsiniz.

Kürt sorununda "çatışma" tercihi nelere yol açıyor?

Rant sistemi, Kürtlerle savaş üzerinden geliştiriliyor. Bunu ideolojik ve ekonomik olarak ayırmak gerekiyor. İdeolojik olarak; Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu günden itibaren Kürdistan'ı müstemleke-sömürge usulüyle yönetiyor.

Rant sistemi, Kürtlerle savaş üzerinden geliştiriliyor. Bunu ideolojik ve ekonomik olarak ayırmak gerekiyor. İdeolojik olarak; Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu günden itibaren Kürdistan'ı müstemleke-sömürge usulüyle yönetiyor. Bunu devletin Kürtler hakkında hazırladığı raporlarda da görebiliriz. Bu mantık hala devrede. Meselenin bu şekilde sürmesi, savaşın, çatışmaların ya da Kürdistan'ın sömürge halinin bu şekilde devam ettirilebilmesi için devletin çok ciddi efor sarf etmesi gerekiyor. Çünkü çok ciddi bir Kürt nüfusundan bahsediyoruz. Kürtlerin asimilasyonu var, toplumsal şiddetin savaşın çok ciddi bir ekonomisi var. Devlet bunu engellemek için ideolojik olarak aldığı kararın ekonomik alt yapısını oluşturmak durumda. Ülkenin ekonomik alt yapısı buna uygun değilse, bunun farklı kanallarını oluşturur. İnsanların varlıklarına göz dikilir. Bunu mafya eliyle ya da farklı yollarla yapar. 90'lardaki Kürt iş insanlarının öldürülmesi biraz bu minvalde. Bu devlet içerisinde oluşturulan bir mekanizma. Böyle bir mekanizma oluşturduğunuzda, bazı insanlar hakikaten savaşın bitmesini istemez. Çünkü bu çarkın devam etmesini ister. Ciddi bir çark oluşmuş ve sürekli milyonlar, milyarlardan bahsediliyor. Haliyle bir grup bunlardan vazgeçmek istemez. 90'lı yıllarda bu savaşı yürütmek isteyen insanları düşündüğümüzde, bunun çok net bir ideolojik tarafı var. Fakat bu aynı zamanda ekonomik rantı da içeren bir yaklaşım. O yüzden ikisinin aynı anda ve birlikte yürüdüğü bir sistem.

Türkiye'de paramilitarizmin oluşumu, işlevleri ve dönüşümü üzerine çalışmalar yapmış biri olarak, devletin mafyanın yanı sıra paramiliter yapılanmalarla ilişkisi nasıl oluştu ve gelişti?

Paramiliter gruplar yeni değil. Osmanlı'nın geç dönemlerinden itibaren paramiliter gruplar, muhalif ya da tehdit olarak algılanan gruplara karşı kullanılıyor. Ben bu süreci 1890'lardan itibaren Hamidiye Alayları ile başlatıyorum. Ermenilere, Kürt ulusal aydınlanmasına karşı oluşturulan milis gruplardır. Onu takiben Teşkîlât-ı Mahsûsa var, bu grup gayrimüslim nüfusun tasfiye edilmesinde kullanılıyor. O dönem homojen bir ulus devlet kurabilmek için, elemine edilmesi gereken milyonlarca gayrimüslim, yereldeki çetelerle işbirliği yapan paramiliter güçlerce ortadan kaldırıldı. Cumhuriyet döneminde yine Kürt isyanlarında kullanılan devlet

yanlısı aşiret milisleri var. Yine 1950'lerde çok partili dönem ile Türkiye hem NATO'ya giriyor hem yönünü Batı'ya dönüyor. Cumhuriyet, 1920'lerdeki İzmir Ekonomi Kongresi ile aslında kapitalist dünyadan taraf tavrını netleştiriyor. Fakat 50'lerle birlikte güvenlik olarak da Batı blokunun bir parçası oluyor. NATO'nun oluşturduğu gruplar var. Özel Harp Dairesi gibi. Buna benzer paramiliter gruplar hep kullanıldı.

Yine 1960'ların sonlarında ülkücü denilen gruplar kuruldu. 60'lı yıllardan itibaren hem Batılı ülkelerin ve NATO'nun yönlendirmesi hem de Türkiye'deki hükümetlerin desteğiyle komünizme karşı oluşturulan dernekler var, Milli Türk Talebe Birliği, yine Akıncılar gibi radikal gruplar çıkıyor. Bunlar 70'lerde sosyalist hareketlere ve Kürtlere karşı hep kullanıldı. Bunlar paramiliter gruplar. Niye paramiliter gruplar diyorum; çünkü bunlar resmi olarak ordunun ve polisin parçası değil. Devletin yasalara göre şiddet kullanma yetkisi verdiği gruplar ya devletin ordularıdır ya da polisidir. Ama bunların dışında devletin şiddet için kurduğu gruplar ya da devlet tarafından oluşturulan gruplar var. PKK 1984 yılında silahlı mücadele başlattığında, o dönem için kuruculuk oluşturuluyor, ardından özel timler, JİTEM oluşturuluyor. Yine 90'larda Hizbullah ile özellikle 1991-95 yılları arasında bir iş birliği yapılıyor. Yani biraz uzun vadeli, devlet içerisinde ihtiyaç duyduğunda, devletin güvenliği ve bekası gerekçe yapılarak oluşturulan kimi gruplar bunlar.

Diğer bir nedeni de bu gruplar çok rahat bir şekilde reddedilebiliyor. Hatırlarsanız, Demirel diyordu ki, 'Devlet bazen rutin dışına çıkabilir' ama aynı dönem devletin bu gruplarla alakasının olmadığı da söyleniyordu. Devlet, bu iki temel gerekçe ile paramiliter grupları kuruyor ve kullanıyor. Türkiye Cumhuriyeti bu ve benzeri gerekçelerle bu paramiliter grupları kurdu ve son 30 yıldır bu gruplar çeşitli dönemlerde Kütlere karşı farklı formlarda, farklı isimlerde, farklı şekillerde hukuk dışı eylemleri gerçekleştirmek için kullanıldı. Son dönmelerde de dediğiniz gibi Rojava ve Suriye'de bu gruplar kullanıldı. Hem Türkiye'nin desteklediği cihatçı gruplar var, hem de Türkiye'den giderek savaşan milliyetçi, radikal İslamcı gruplar var. Bu ilişkiler artık gizlenmiyor. Bu grupların mensupları çok rahat sosyal medya hesaplarında ya da bulundukları ortamlarda savaşın bir parçası olduklarını, kaç kişi öldürdüklerini çok rahat ifşa ediyorlar. Ne devlet bahsedilen gruplarla ilişkilerini reddediyor ne de onlar devletle ilişkilerini reddediyor.

Kürt özgürlük mücadelesinin yükseldiği dönemlerde Türkiye'deki mafyatik ya da paramiliter güçlerin çıkar çatışmalarının gün yüzüne çıktığı da görülüyor. 90'lı yıllarda olduğu gibi bugün açığa çıkan devlet-mafya-siyaset ilişki ağına dair neler söylemek istersiniz?

2015 sonrasının Türkiye'si biraz daha farklı. İçerisinde ordunun belli gruplarının olduğu, MHP'nin AKP'nin içerisinde yer aldığı kimi mafya mensuplarının özel yasalar çıkarılarak parçası yapıldığı çıplak şiddeti birçok alanda yoğun biçimde uygulayan bir koalisyon oluştu.

90'lar çok ayrı bir dönem. Şiddetin her yönüyle kullanıldığı, üç bin köyün yakıldığı ya da boşaltıldığı, milyonlarca insanın zorla göçertildiği, faili meçhul cinayetlerin, yargısız infazların çok fazla yaşandığı bir dönem. Bu anlamıyla 90'lar biraz daha farklı bir süreçti. Hedef kimdi? Hedef ağırlıklı olarak PKK'yi destekleyen ya da Kürtlerin haklarına yönelik talepleri dile getiren sivillerdi. Kürt siyasetinin çok etkin olmaya başladığı bir dönem. Aslında savaş çok geniş bir kesimde görünür oldu. İnsanlar savaşın karşısında veya yanında bir şekilde parçası haline geldi. Korucu sayısı 1984 ile 91 arası 13-14 bin civarındayken; 1995'e gelindiğinde bu sayı 65 bin civarına yükseliyor. Dünyada ortalama büyüklükteki bir ülkenin ordusunun sayısı kadar. Böylesi her şeyin içi içe geçtiği, ilişki biçimlerinin çok girift, karmaşık ve karanlık olduğu bir süreçte, çok ciddi ekonomik rantlar, farklı çatışma biçimleri ortaya çıkıyor. Fakat 2015 sonrasının Türkiye'si biraz daha farklı. Özellikle kent yıkımlarından sonra farklı bir koalisyon oluştu. İçerisinde ordunun belli gruplarının olduğu, MHP'nin AKP'nin içerisinde yer aldığı kimi mafya mensuplarının özel yasalar çıkarılarak parçası yapıldığı çıplak şiddeti birçok alanda yoğun biçimde uygulayan bir koalisyon oluştu.

Aynı zamanda 2015 sonrası hükümeti destekleyen nüfus ciddi anlamda paramiliterleştirildi. Türkiye'de SADAT'ın eğitim kampları oluşturarak, insanlara silahlı eğitim verdiği basına yansıdı. Türkiye'deki siyasi partiler bunu gündeme getirerek, ülkenin kimi yerlerinde silahlı kampların oluşturulduğunu söylediler, 'Sivilleri kim eğitiyor ve bunun amacı ne?' diye sordular. İç savaş hazırlığı vb. konularda tartışmalar oldu. Bunun dışında hiç ihtiyaç olmamasına rağmen ve 300 binden fazla polis olmasına rağmen, bekçilik diye bir güvenlik birimi oluşturuldu. Yine Suriye'ye savaşmak için gidip geri dönen kişiler tarafından Halk Özel Harekat diye bir grup ortaya çıkmıştı. Sonradan kapatıldı bu dernek fakat öyle anlaşılıyor ki belli bir grup sivile savaş, silah kullanma vb. tecrübeler kazandırılıyor. Türkiye'de 20 milyon sivilin silah sahibi olduğundan bahsediliyor. Bu çok yüksek bir rakam. 20 milyon insanın silah sahibi olması ve aynı zamanda Suriye'de savaşıp gelen insanların tecrübelerini toplumun belli bir kesimiyle paylaşması ve sivillerin silahlı eğitime tabi tutulması gibi durumları düşündüğümüzde, toplumun, hükümet yanlısı sivillerin, yavaş yavaş paramiliterleştiği bir mekanizmadan bahsetmek oldukça yerindedir.

Devletin toplumu paramiliterleştirmesi hangi ihtiyaçtan kaynaklandı?

Sadece devlet toplumu paramiliterleştirmez, toplumun bir kesiminin de buna teşne olması ve istemesi gerekiyor. Toplumun paramiliterleşmesi, herhangi bir çatışma ihtimalinin doğması ya

da muhalefetin etkili olduğu zamanlarda, devlet yanlısı şiddet kullanma konusunda tecrübeli bir kesimin öne çıkması ve bu grupların kitlesel anlamda desteklenmesidir. 2015 sonrası devlet içerisinde farklı grupların oluşturduğu koalisyonlar var. Fakat yasalara göre düzenlenmiş ve silah kullanma yetkisi verilmiş ordu ve polis gibi birkaç grup vardır. Devleti yöneten farklı gruplardan resmi anlamda iktidarda olan AKP, ordunun kendisine bağlılığından şüpheli muhtemelen. Yine MHP koalisyon içerisinde etkili bir grup. Polis ya da ordu içerisinde ne kadar etkin bunu bilemiyoruz. Kendileri de bunun ne kadar farkında onu da bilemiyoruz. Dolayısıyla her türlü gelişmeye hazırlıklı olmak için belki de kendilerini güvenceye alabilecekleri ve güvenebilecekleri kimi silahlı gruplar oluşturuluyor.

Ordu ve polis dışında oluşturulan silahlı birliklere bu çerçevede bakmak mümkün. Bekçilik böyle bir güvensizliğin ve güç dengelerinin sonucu olarak oluşturulmuş olabilir. Yine bahsettiğim o sivillerden oluşturulan kimi gruplar böyle olabilir. Son dönemlerde JÖH, PÖH oluşturuldu. Bunlar resmi güvenlik birimlerinin parçası olan ama şiddet kullanımında hukuk dışına çıkan gruplar. Böylesi gruplardan bahsediyoruz. Devlet içerisindeki o koalisyonda yer alan farklı güç gruplarının, kendilerine yakın çeşitli silahlı birlikler oluşturduğundan bahsedilebilir. Bunun için ciddi bir siyasal ortam oluşturuldu, toplum radikal biçimde kutuplaştırıldı. Öte yandan Türkiye'de hukukun işlemediği bir ortam var. Böylesi silahlı birliklerin ortaya çıkmasının kanunlarla ilişkisini sorgulayabilecek bir yargı mekanizması yok. Dolayısıyla herkes kendi güvenliği için silahlı gruplar kurmuş olabilir. Söylediklerim tamamen hipotez fakat dışarıdan bakıldığında görülen manzara ve ortaya çıkan veriler bu minvalde bir analize imkan sağlıyor.

Sedat Peker'in 15 bin ya da 30 bin kişiyle yaptığı mitinglere izin verilmesi de toplumun paramiliterleşmesi bağlamında ele alınabilir mi?

Türkiye'de toplumun geniş bir kesimi ideolojik olarak oldukça sağcı-muhafazakardır. Geçmişle yüzleşmeyi gerçekleştirmemiş bir ülke. Ermeni Soykırımı'yla, Dersim Soykırımı'yla, Kürt isyanları sırasında sivillere karşı yapılan katliamlarla, gayrimüslimlere ve Alevilere karşı gerçekleştirilen pogromlarla yüzleşmemiş bir devlet ve toplum var. En yakın tarihli Tahir Elçi cinayeti var, biraz geriye gittiğinizde Hrant Dink var, biraz daha geriye gittiğinizde Uğur Mumcu var, Apê Musa var. Yani çok fazla bireysel ve toplumsal anlamda cinayet ve katliam söz konusu. Devlet ve toplum aslında bunlarla yüzleşmeyerek, o ağır sorumluluğu ve yükü inkar ederek geleceği inşa etmeye çalışıyor. Fakat kaçtıkları bu hakikatler, belli aralıklarla hem devlet elitlerinin hem de toplumun karşısına çıkmaktadır. Geçmişteki bu karanlık dönemleri sorgulamadan doğruymuş gibi benimseyen, hatta savunan ve gerekirse bir daha yapacağını söyleyen geniş bir toplumsal yapı var oldukça, mafya miting yapar, toplum paramiliterleşir. Muhalefet ise sokağa çıkamaz hale getirilir.

Kürt sorunu çözülmeden bu paramiliter ve devlet-mafya-siyaset ilişkisi biter mi?

Kürt meselesinde hukuk bir yere kadar kullanılıyor ama hukukun aşılması gereken yerde, engel olarak görüldüğü yerde rahatlıkla hukuk dışına çıkılıyor. Kürdistan'daki durum, devletin bu rutin dışı halinin sürekli bir siyaset olarak uygulanmasıdır.

Kürt meselesinin çözülmesi istenmiyor. Devlet elitlerinin başından beri en temel siyaseti zamana yayarak, şiddet ve asimilasyon yöntemleriyle Kürt meselesini "sorun" olmaktan çıkarmak ve bitirerek çözmek. Çok ilginçtir, Sedat Peker de çeşitli rant kapışmalarının devam etmesinden kaynaklı sorunun çözülmesini istemeyen kesimlerin olduğunu ya da savaşın sürmesi için çeşitli rant mekanizmaları yaratıldığını anlatıyor. Tabi çözümü istemeyen kişilerin Mehmet Ağar ve çevresindeki birkaç kişiden ibaretmiş gibi anlatıyor. Fakat durum öyle değil. Hukuk karşısında eşit, her türlü hakkın anayasa ile garantiye alındığı bir ülke başından beri istenmedi. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş amaçları arasında, farklı toplumsal grupların eşitliğini esas alan bir hukuk devleti oluşturmak hiç olmadı. Ağar'ın etkisi 1990'lar ve sonrasını kapsıyor. Oysa Cumhuriyetin başına kadar giden, öncesine uzanan devasa meselelerden bahsediyoruz. Dolayısıyla çözümü istemeyen aktörler de bunu bir rant alanına dönüştürenler de her dönem olmuştur. Hatta bu bir devlet siyaseti olarak kabul görmüştür.

Siyasi tarih ve siyasal şiddet çalışan biri olarak; bu devlet siyasetinin gayet kurumsal olduğunu, bireylerin inisiyatiflerine bırakılmayacak kadar hayati bir konu olduğunu söyleyebilirim. Ve Kürt meselesi var oldukça, bu gruplar varlığını sürdürecektir. Kürt meselesinde hukuk bir yere kadar kullanılıyor ama hukukun aşılması gereken yerde, engel olarak görüldüğü yerde rahatlıkla hukuk dışına çıkılıyor. Yani devlet rutin dışına çıkabiliyor. Kürdistan'daki durum, devletin bu rutin dışı halinin sürekli bir siyaset olarak uygulanmasıdır. Devlet hukuku tam anlamıyla uyguladığı zaman, bu rant mekanizması işlemez. Hukuku uygulamadığınızda ya da hukuku kendi istediğiniz biçimde uyguladığınızda bunlar sürekli devam edecektir. Kürt meselesi de böyle, genel olarak Türkiye'deki diğer sorunlar da böyle.

İçişleri Bakanı Süleyman Soylu, "Organize suç örgütleri, gayrinizami harbin en önemli aparatlarından bir tanesidir…" itirafında bulundu. Soylu bunu söylemekle kime ne mesaj verdi?

Kime mesaj verdiğini bilmiyoruz. Muhtemelen eski derin devlet olarak kabul edilen ordu mensubu ya da onlarla ilişkide olan seküler devlet elitine bir mesajdı. Sonuçta Peker'e cevap verirken kullandığı bir ifadeydi. Peker'in 1990'larda sadece Mehmet Ağar değil, ordu içindeki birçok üst düzey subay ile ilişkileri olduğu biliniyor. Fakat Soylu'nun söylediği şeyler doğru.

O ifade de çok önemli bir itiraf. Devlet içerisinde İçişleri Bakanı düzeyinde bir yetkilinin kullanması itibariyle çok önemli bir itiraf. Çünkü özel harp olarak tanımlanan, özellikle NATO'nun oluşturduğu gruplar, ciddi anlamda yerellerdeki mafya gruplarıyla da ilişki içerisindeydiler. Bir biçimde mafyayı kullanıyorlar. Özellikle aşırı sağcı grupları ya da o minvalde oluşmuş kimi çeteleri kullanıyorlar. Fakat Soylu burada muhtemelen Peker'e ya da devlet içerisinde onu destekleyen gruplara bir gönderme yaptı denilebilir.

Gerek Susurluk Kazası ile ortaya çıkan gerçekler gerek Sedat Peker'in değindiği devlet-mafya-siyaset ilişkisi ile birlikte gayri nizami harp yönteminin devletin kurucu mantığı olduğu artık toplum tarafından bilinen bir durum. Bazı yorumcular, iktidar bu ilişkiler ağını Sedat Peker üzerinden kendisini yeniden üretebilmek ve temize çekmek için kullandığını söylüyor. Siz nasıl yorumluyorsunuz?

O da olabilir. Çünkü Peker'in işaret ettiği kişiler, hakikaten hukuk dışı ilişkileri olan insanlar. Mehmet Ağar'ın 90'lardaki, Susurluk sonrası yargılanmalarını biliyoruz, kamuoyunun da bildiği bir durum. Peker'in açıklamalarından sonra Soylu'nun ve bahsettiği diğer kişilerin ilişkileri yavaş yavaş ortaya çıkmaya başladı. Hükümet de etrafını temizlemek için böylesi bir siyaset izlemiş olabilir. Peker ile hükümetin ne derece ilişkileri var bunu bilemeyiz. Ancak spekülatif kimi şeyler söylenebilir. 2014-2015'lerden itibaren başlatılan bu hukuksuz hem ülke içinde hem de dışında şiddeti merkeze alan, ekonomik anlamda oluşturduğu rant mekanizmasıyla varlığını devam ettirmeye çalışan koalisyonun artık yürümediği, tıkandığı bir gerçek. Bizler dışarıdan bunu görebiliyorsak, devlet yetkilileri bunu bizden çok daha iyi biliyorlardır.

Dediğiniz gibi Peker'in açıklamaları hükümetin bazı isimleri tasfiye ederek varlığını sürdürmeye yönelik kullanılabilir ya da bu minvalde kurgulanmış bir plan da olabilir. Devletin bazı hukuk dışı eylemlerini ya da o eylemlerde bulunmuş kişilerin hükümetin dışına çıkartılarak 'biz temizleniyoruz, kendi içimizde o kirli ilişkiler ağına sebep olanları tasfiye ediyoruz' mesajını da veriyor olabilir. Fakat her iki durumda da hükümetin ve Erdoğan'ın ciddi anlamda darbe aldığı aşikar. Türkiye Cumhuriyeti tarihi de zaten ara ara ortaya çıkan ve birbirini tekrar eden itiraflar ve bahsi geçen sorunların çözülmeden üstünün örtüldüğü süreçlerden müteşekkil bir tarihtir. Bu döngünün kırılmasını sağlayacak en temel siyaset gerçek anlamda bir yüzleşmenin imkanlarını yaratmaktır. Fakat çok umutvar değilim. Çünkü son yirmi yılda oldukça fazla hukuk dışı eylemin öznesi olan AKP hükümetinden çok ciddi bir yüzleşme adımının çıkacağını beklemek zor.

Bu noktada muhalefete nasıl bir görev düşüyor, muhalefetin bugün üstlenmesi gereken rol nedir, muhalefet rolünü oynamazsa bu gidişat nereye gider?

MHP ve İYİ parti ise videolarla gündeme gelen ve en çok tartışılan Peker, Soylu ve Ağar'ın bir biçimde içinde ve ilişkide oldukları, çok benzer düşündükleri partilerdir. Sorunları çözmektense, bahsi geçen çözümsüz devlet siyasetini sürdürmeye hevesli partilerdir.

Muhalefet derken, Türkiye'de kimi kastetmek gerekiyor. Siyasi partileri kastettiğimizde, onu da ikiye ayırmak gerekiyor. Bir tarafta HDP var, diğer tarafta muhalefette yer alan partiler. Ama gerçek anlamda muhalefetten kasıt, toplumla ilgili. O yüzden genel itibariyle muhalefeti siyasi partiler ve partiler dışında değerlendirmek gerekiyor. HDP kendisine siyaset alanı tanınmayan, siyaset yaptırılmayan bir yerde bulunmalı mıydı? Bu tartışılmalı. HDP dışındaki diğer partilerin ise bahsettiğimiz yüzyıllık devlet siyasetinden farklı düşündüklerini pek sanmıyorum. İki yeni parti kuruldu, birisi Deva, diğeri de Gelecek Partisi, bu partilerin kurucuları ve yöneticileri hükümetin eski ortakları. Hükümetin 2015 sonrası ortaya çıkan ilişki biçimi, birden ortaya çıkmadı. Bunun bir arka planı, bir temeli var. Hatta Ortadoğu'daki yayılmacı politikanın teorik anlamda temelini oluşturanlardan biri Davutoğlu'nun kendisidir. O yüzden Davutoğlu'ndan ve hükümetin eski üyelerinin oluşturduğu yeni partilerden bir muhalefet beklemek ne kadar gerçekçi kestiremiyorum.

Öncelikle hükümetin parçası oldukları dönemden itibaren nelerin yanlış gittiğini ifade etmeleri gerekiyor. Daha açık bir ifadeyle kendi geçmişleriyle hesaplaşmaları ve sorumluluk almaları gerekiyor. Hem Deva hem de Gelecek partisinin liderlerinin böylesi bir açıklamasını okumadık henüz. MHP ve İYİ parti ise videolarla gündeme gelen ve en çok tartışılan Peker, Soylu ve Ağar'ın bir biçimde içinde ve ilişkide oldukları, çok benzer düşündükleri partilerdir. Sorunları çözmektense, bahsi geçen çözümsüz devlet siyasetini sürdürmeye hevesli partilerdir. CHP için de benzer ifadeler kullanılabilir. Birincisi Kılıçdaroğlu'nun son bir ay içerisinde sanırım iki sefer Erdoğan'a yönelik sarf ettiği "helalleşelim" minvalinde açıklamaları oldu. Helalleşmek hukuki bir terim değildir. Gündelik hayat içinde yakınlarınıza bunu söyleyebilirsiniz ama karşınızda hukuktan sorumlu olan bir partiye, hükümete ve liderine siz bunu söyleyemezsiniz.

Türkiye'de AKP'nin Kürt meselesini çözmeye niyetlenirken söylediği 'hepimiz tek bir ümmetiz' ya da Türkiye solunun Kürtleri kastederek sıkılıkla kullandığı 'halkların kardeşliği' ifadeleri de benzer biçimde hukuki bir karşılığı olmayan terimlerdir. Bir sorunu çözerken, hukuki terimler üzerinden, yasalar üzerinden bunu tartışmak gerekiyor. Kimse kimsenin dini ya da solcu kardeşi, eşi, dostu, akrabası değildir, olmasına gerek de yok. Tek bir ümmetin mensubu olmasına gerek yok. Karşılıklı helalleşmeye de gerek yok. Eğer muhalefetseniz, talep etmeniz gereken hukuki anlamda çerçevesi netleştirilmiş bir yüzleşme ve hesaplaşmayı talep etmektir. Eğer iktidardaysanız ve 'temizlikten' bahsediyorsanız; bu yüzleşme mekanizmasını

sizin kurmanız gerekir. Şimdi soyut, hiçbir hukuki karşılığı olmayan kimi ifadelerle insanlar oyalanıyor. Gerçek anlamda değişimi, dönüşümü isteyen insanlar oyalanıyor. Umut hep öteleniyor. Ancak yaşanan anti demokratik ve hukuksuz bir rejimden mustarip kesimlerin, gençlerin kadınların hak-hukuk mücadeleleri farkındalık yaratabilir, hükümeti dönüştürmeye zorlayabilir, hatta erken seçimle bazı değişikliklere imkân yaratabilir. Muhalefetteki partilerin mevcut siyasetleriyle bir dönüşümü gerçekleştirebileceklerini pek öngöremiyorum.

MA / Selman Güzelyüz